

Sprawozdanie z I Studencko-Doktoranckiego Kongresu Dydaktyki Historii

W dniach 9–10 maja 2024 roku na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbył się I Studencko-Doktorancki Kongres Dydaktyki Historii. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Komisję Dydaktyki Historii przy Komitecie Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk, Zakład Dydaktyki Historii Wydziału Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Sekcję Edukacji Historycznej i Dydaktyki Historii przy Studenckim Kole Naukowym Historyków Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Kongres zgromadził osoby zainteresowane nowoczesnym podejściem do dydaktyki w zakresie historii oraz szeroko rozumianą edukacją historyczną. Wśród uczestników znaleźli się zarówno nauczyciele, jak i edukatorzy zajmujący się popularyzacją wiedzy z zakresu tej dyscypliny (w tym pracownicy instytucji kultury), a także studenci specjalności pedagogicznej i badacze, których zainteresowania naukowe koncentrują się wokół zagadnień związanych z nauczaniem historii¹.

Kongres rozpoczęło powitanie uczestników i gości, następnie głos zabrał prof. dr hab. Józef Dobosz (UAM), który mówił o znaczeniu dydaktyki historii, odwołując się do dialektyki Hegłowskiej. W dalszej kolejności przemówiła prof. UAM dr hab. Danuta Konieczka-Śliwińska, nawiązując między innymi do wagi relacji mistrz–uczeń. Panel wprowadzający, moderowany przez prof. UAM dr hab. Izabelę Skórzyńską, poświęcony został współczesnym wyzwaniom edukacji historycznej. Głos zabrali prof. UKEN dr hab. Agnieszka Chłosta-Sikorska, mgr Katarzyna Witek-Dryjańska (UAM), prof. dr hab. Stanisław Roszak (UMK) oraz Jakub Nowocin (UAM). Pierwsza z wymienionych podjęła temat wyzwań związanych z procesem cyfryzacji, zwracając uwagę na konieczność zastanowienia się nad efektywnym i bezpiecznym sposobem prowadzenia uczniów w świecie cyfrowym. Rozwój technologiczny sprawia bowiem, że dydaktycy nieuchronnie będą musieli się zmierzyć z nowymi wyzwaniami w tym obszarze. Druga prelegentka, będąca praktykującą nauczycielką, wspomniała o trudnościach organizacyjnych i psychologicznych związanych z sytuacją pandemiczną oraz napływem uchodźców z Ukrainy. Profesor Stanisław Roszak stwierdził natomiast, że współcześnie stoimy w obliczu wyzwań nie mniejszych niż w okresie transformacji ustrojowej. Zwrócił także uwagę na problem wciąż dominującego w materiałach dydaktycznych encyklopedyzmu; omawiana jest głównie historia polityczna i wojskowa, brak natomiast historii społecznej i nastawienia na rozumienie ciągów przyczynowo-skutkowych. Jako remedium profesor proponuje powrót do źródeł oraz inwersję celów; naukę analizy i interpretacji, dzięki czemu uczniowie mieliby szansę opanować sztukę krytycznego myślenia. Tym samym prelegent wskazał konieczność powstania podręcznika niewydarzeniowego. Jednocześnie – jak zauważył – kluczowa dla ucznia jest umiejętność konstruowania form narracyjnych, stanowi ona bowiem podstawę skutecznej komunikacji. Tymczasem w tej

¹ W ramach wydarzenia zaprezentowano wystawę *Moje wymarzone lekcje historii*. Uczestnicy kongresu mogli również wziąć udział w warsztatach poświęconych jednemu z czterech tematów: storytellingowi, przygotowaniu cyfrowych gier edukacyjnych, roli archiwów w edukacji historycznej lub zagadnieniom związanym z muzealnictwem, a także uczestniczyć w zwiedzaniu poznańskiego Centrum Szyfrów Enigma. Obrady konferencyjne zakończyła dyskusja w formacie World Café.

sferze widoczne są ogromne braki. Student specjalności nauczycielskiej, Jakub Nowocin, podzielił się swymi refleksjami na temat zawodu nauczyciela, w tym obawą związaną z częstymi zmianami zachodzącymi w programach edukacyjnych i szkolnictwie w ogóle (jak chociażby wprowadzanie i likwidowanie poszczególnych przedmiotów, trudności ze zdobyciem pensum w jednej szkole czy wielozadaniowość). Odniósł się także do programu studiów historycznych w ramach specjalności pedagogicznej, wskazując na znaczenie rzetelnego przygotowania pedagogiczno-psychologicznego oraz zwracając uwagę na przedmioty niedawno dodane, takie jak coaching, których wdrażanie stanowi próbę sprostania wymogom współczesności. Jednocześnie prelegent zauważył, że wymagania społeczne wobec nauczycieli są ogromne, nie wiążą się jednak z adekwatnym wynagrodzeniem.

W drugiej części panelu uczestnicy mogli skomentować wypowiedzi współprelegentów, po czym rozpoczęła się dyskusja, w której wzięli udział słuchacze. Pojawiły się w niej głosy dotyczące trudnych realiów pracy nauczycielskiej; wskazano na braki kadrowe, wysoką średnią wieku nauczycieli (związaną z niechęcią młodych ludzi do pracy w tym zawodzie), wprowadzane szybko i bez dostatecznego przemyślenia zmiany w systemie edukacji, które przyczyniają się do jego regresu, co z kolei zniechęca potencjalnych adeptów nauczycielskiego fachu. Głos zabrał między innymi dr Mariusz Menz (UAM), który odniósł się do własnych doświadczeń związanych z pracą nauczyciela, wykazując, że o problemach poruszonych na forum przez prelegentów i dyskutantów mówiło się zarówno 30, jak i 20 czy 10 lat temu. Niestety, nadal odczuwalny jest brak dialogu pomiędzy decyzyjnymi organami państwowymi a środowiskiem osób zajmujących się nauczaniem, jak również coraz to nowe negatywne reperkusje wprowadzanych pośpiesznie rozwiązań. Prof. dr hab. Violetta Julkowska (UAM) zauważyła, że do dawnych problemów dołączają nowe, ponieważ zmianie podlega kontekst całej problematyki; w dynamicznie przeobrażającym się świecie nie brakuje wszak nowych wyzwań. Dyskutanci poruszyli również temat podstawy programowej i obejmowanego przez nią zakresu tematycznego. Profesor Stanisław Roszak raz jeszcze zwrócił uwagę na konieczność prze-modelowania sposobu myślenia (umiejętność analizy, myślenie krytyczne, przyczynowo-skutkowe). W podsumowaniu podkreślono, że spośród wszystkich dyscyplin to historia jest najbardziej narażona na polityzację i ideologizację. Jednocześnie to właśnie nauka historii może umożliwić rozumienie skomplikowanych procesów społeczno-kulturowych, a co za tym idzie – krytyczne podejście do rzeczywistości, uodparniając tym samym na manipulację.

Dalsze obrady podzielono na osiem sekcji. W pierwszej z nich, zatytułowanej *Historie przez narracje*, znalazły się wystąpienia poświęcone VR, czyli wirtualnej rzeczywistości (ang. *virtual reality*) i możliwościom związanym z jej wykorzystaniem w procesie edukacji historycznej, a także storytellingowi i myśleniu wizualnemu. Wszystkie te narzędzia mogą znacząco uatrakcyjnić przekaz kierowany do uczniów, czyniąc opowieść o historii łatwiej przyswajalną, umożliwiają bowiem wielozmysłowe poznanie i oddziałują na emocje odbiorców. Jednocześnie, jak wielokrotnie podkreślono, nie mogą one zastąpić merytorycznego przekazu. Ostatnie z wystąpień w tej części konferencji dotyczyło możliwości wykorzystania akademii szkolnych do przedstawienia i pogłębienia treści podręcznikowych. Starano się wykazać, że potencjał tych – często lekceważonych – wydarzeń, jest bardzo duży, o ile odejdzie się od sztamowej wizji na rzecz bardziej kreatywnych rozwiązań. Kolejna sekcja była poświęcona narzędziom i metodom edukacyjnym; omówiono wykorzystanie metody myślącej klasy (ang. *thinking classroom*), pojawiło się również odniesienie do nauczania w systemie Montessori – jeden z prelegentów zaprezentował autorskie materiały edukacyjne do poznawania przeszłości. Sekcja trzecia dotyczyła potencjału edukacyjnego gier planszowych i komputerowych, czwarta natomiast koncentrowała się wokół postaw i wartości. Pojawiły się tematy związane z postkolonializmem, wielokulturowością i edukacją obywatelską. Ostatnia sekcja pierwszego dnia konferencji była

poświęcona cyfrowej przestrzeni edukacji. Drugiego dnia dyskutowano na temat podręcznikowych narracji (sekcja szósta) oraz muzealnictwa i edukacji muzealnej (sekcje siódma i ósma). Popularyzacja wiedzy historycznej stanowi wszak bardzo ważny element funkcjonowania współczesnych muzeów i instytucji paramuzealnych.

Kongres stał się forum wymiany myśli oraz doświadczeń zarówno dla nauczycieli, jak i dla pracowników instytucji kultury. Interesujące okazało się zestawienie, a następnie połączenie perspektyw różnych pokoleń: osób doświadczonych w sferze edukacji historycznej oraz tych, które dopiero rozpoczynają pracę na tej niwie. Choć wiele pytań o przyszłość polskiego modelu edukacji w ogóle, w tym edukacji historycznej, pozostaje bez odpowiedzi, sama idea kongresu oraz jego przebieg świadczą o siłach i zasobach drzemących w młodym pokoleniu wychowawców i edukatorów². Nie ulega bowiem wątpliwości, że w polskim systemie edukacji potrzebni są nauczyciele świadomi, zaangażowani, zorientowani zarówno w możliwościach, jak i zagrożeniach związanych z funkcjonowaniem we współczesnym świecie.

Michalina Janaszak
ORCID: 0000-0002-5992-1547
Muzeum Narodowe w Poznaniu

<https://doi.org/10.14746/psn.2024.4.8.13>

² Planowana jest organizacja kolejnych odsłon kongresu w nadchodzących latach.